

2022

Yhdessä vihaa vastaan -varjoraportti II

Yhdessä vihaa
vastaan

SISÄLLYS

Tiivistelmä.....	3
Tietoa raportista.....	4
Hanke	4
Alusta	4
Aineisto.....	4
Tulokset	6
Tapausten luokittelu.....	6
Tapauksen ilmoittaja	6
Vihatapausten kohdistuminen	7
Tapahtumapaikka	7
Tekijä	8
Rasismiin liittyvät vihatapaukset	9
Seksuaaliseen suuntautumiseen kohdistuneet tapaukset.....	12
Useaan ryhmään kohdistuneet tapaukset.....	13
Sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun kohdistuneet tapaukset.....	13
Lihavuuteen kohdistuneet tapaukset.....	14
Uskontoon kohdistuneet tapaukset	14
Vammaisuuteen tai neurokirjolle kuulumiseen kohdistuneet tapaukset.....	14
Venäläisiin ja venäjänkielisiin kohdistuneet tapaukset.....	15
Maahanmuuttajiin kohdistuneet tapaukset	15
Vakaumukseen tai mielipiteeseen kohdistuneet tapaukset.....	15
Vihatapausten seuraukset	15
Vihatapausten ilmoittaminen viranomaisille	16
Johtopäätökset.....	18
Sanasto.....	19
Lähdeviittaukset.....	22
Mistä voit saada lisätietoa	23
Tukea ja tietoa vihatapauksista ja syrjinnästä	23
Tutkimustuloksia vihatapauksista ja syrjinnästä Suomessa	23

Osaavat-hanke on saanut rahoitusta Euroopan komission Perusoikeus-, tasa-arvo-, ja kansalaisuus -ohjelmasta (2014–2020).

TIIVISTELMÄ

Tässä toisessa Yhdessä vihaa vastaan -varjo-raportissa analysoidaan vuoden 2022 aikana vihatapausten tarkkailuun luodulle Yhdessä vihaa vastaan -alustalle ilmoitettuja vihatapauksia. Alusta luotiin Tiedolla vihaa vastaan -hankkeessa (2019–2021), ja sitä kehitetään nykyisessä Osaavat-hankkeessa (2021–2023). Molemmat hankkeet ovat saaneet rahoituksen Euroopan komission Perusoikeudet, tasa-arvo ja kansalaisuus -ohjelmasta. Tämän julkaisun sisällöistä vastaavat ainoastaan sen kirjoittajat, eikä niitä voida pitää Euroopan komission näkemyksinä.

Alustalle ilmoitetut tapaukset jaettiin kolmeen eri luokkaan: vihapuheeseen, vihatarkkailuun tai syrjintään sekä graffiteihin ja muihin vastaaviin. Suurin osa eli noin puolet kaikista ilmoituksista käsitteli vihapuhetapauksia. Toiseksi yleisimmin, kolmasosassa tapauksista, raportoitiin vihatarkkailuun tai syrjintää. Graffitien ja muiden vastaavien osuus ilmoituksista oli yksi viidesosa tapauksista.

Tyypillisimmin, hieman yli puolessa kaikista vastauksista, ilmoitettu vihatapaus oli luonteeltaan rasistinen. Toiseksi useimmin eli kahdeksasosassa tapauksista raportoitiin seksuaaliseen suuntautumiseen sekä useisiin ryhmiin kohdistuneita tapauksia. Pienempi, mutta silti merkittävä osa ilmoituksista käsitteli vihatapauksia, jotka kohdistuivat sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun sekä lihavuuteen, uskontoon, vammaisuuteen tai neurokirjolle kuulumiseen, venäläisyyteen tai venäjänkielisyyteen tai maahanmuuttajuuteen. Muutamien ilmoitukset käsittelivät myös vakaumukseen tai mielipiteeseen liittyviä vihatapauksia.

Alustalla ilmoitettuja vihatapauksia ilmoitettiin harvoin viranomaisille. Tapauksissa, joissa ilmoittaja vastasi kysymykseen viranomaisille

ilmoittamisesta vain kahdeksan prosenttia ilmoitti tai ilmoittaisi tapauksen viranomaisille.

Tässä raportissa esitetyt tulokset tukevat vihatapausten helppoa, anonyymisti ja matalalla kynnyksellä ilmoittamisen mahdollisuuden tärkeyttä. Matalan kynnyksen ilmoittamismahdollisuus on keskeistä tiedon keräämisessä vihatapausten muuttuvasta luonteesta ja ympäristöstä. Erityisen olennaista se on tapauksissa, joita ei välttämättä ilmoitettaisi viranomaisille tai millekään muille tahoille. Vihatapaukset saavatkin monenlaisia muotoja, tapahtuvat monenlaisissa olosuhteissa ja kohdistuvat eri ryhmiin eri tavoin. Tärkeää on kiinnittää huomiota myös intersektionaalisuuteen: siihen, miten identiteetin eri piirteet voivat altistaa henkilön päällekkäisille ja yhteen kietoutuville syrjinnän muodoille.

Lisäksi johtopäätöksiä tulee tehdä siitä, miten harva vihatapaus ilmoitetaan viranomaisille. Ensinnäkin tietoa siitä, minne ja miten vihatapauksia voi ilmoittaa, tulee tehokkaasti välittää julkisuuteen. Toiseksi useissa viranomaisille ilmoitetuissa vihatapauksissa viranomaisten toiminta tilanteessa oli epätydyttävää tai tapaus ilmoitettiin jollekin tapauksista viranomaisia lähemmälle taholle. Tämän takia viranomaiset ja muiden alojen toimijat tarvitsevat ammattitaitoa vihatapausten (ilmoitusten) käsittelyyn sekä väyliä ilmoittaa niistä eteenpäin tiedon keräämiseksi ilmiöstä. Lopuksi vihatapausten ilmoittamisen erottaminen mahdollisesta rikosoikeudellisesta prosessista on tärkeää, sillä se mahdollistaa tiedon keräämisen tapauksissa, joissa tapahtunut ei ole rikos, joissa kohde ei pysty tai halua ryhtyä rikosoikeudelliseen prosessiin tai joissa tapauksesta ei ole todisteita tai tekijää tai tekijöitä ei ole mahdollista tunnistaa.

TIETOA RAPORTISTA

HANKE

Yhdessä vihaa vastaan -työkalu vihatapausten tarkkailuun luotiin Tiedolla vihaa vastaan -hankkeessa (12/2019–11/2021). Hankkeen tavoitteena oli "viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn tehostaminen - - kehittä[mällä] viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyvää tiedonkeruuta sekä paikallistason yhteistyötä sekä tuot[amalla] materiaalia viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn tueksi" (Oikeusministeriö 2019). Tiedolla vihaa vastaan -hanke sai rahoituksensa Euroopan komission Perusoikeudet, tasa-arvo ja kansalaisuus -ohjelmasta.

Nykyinen Osaavat-projekti (4/2021–3/2023) jatkaa Tiedolla vihaa vastaan -hankkeen työtä kehittä[mällä] kansallista koordinaatiota ja tiedonvaihtoa, vahvista[malla] ammattilaisten osaamista, kehittä[mällä] tiedonkeruuta sekä vahvista[malla] kansalaisyhteiskunnan roolia viharikosten vastaisessa työssä" (Oikeusministeriö 2021). Osaavat-projektin on myös saanut rahoituksensa Euroopan komission Perusoikeudet, tasa-arvo- ja kansalaisuus -ohjelmasta. Tämä raportti on osa hankekokonaisuutta 5, jonka tavoitteena on kehittää tiedonkeruuta vihatapauksista sekä jatkaa vihatapausten raportointiin kehitetyn työkalun jalkauttamista. Tämän raportin sisällöistä vastaavat ainoastaan sen kirjoittajat, eikä niitä voida pitää Euroopan komission näkemyksinä.

ALUSTA

Tämä varjoraportti perustuu tapauksiin, jotka on ilmoitettu vuonna 2022 yhdessavihaavastaan.fi -verkkosivuston **vihatapausten*** ilmoituslupalla. Alusta on saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Tapausta ilmoittaessaan vastaajan tulee

ensin luokitella tapaus vihapuheeksi, graffitiksi tai vihateoksi tai syrjinnäksi.

Tapausta ilmoitettaessa vastaajaa pyydetään kertomaan mahdollisuuksiensa mukaan seuraavista asioista: oliko ilmoittaja tapauksen todistaja vai kohde; mihin ryhmään tai ryhmiin tapaus kohdistui; kuvaus tapauksesta, sen kohteesta tai kohteista ja tekijästä tai tekijöistä; miksi ilmoittaja piti tapahtunutta vihatapauksena; ilmoittiko ilmoittaja tapauksesta viranomaisille, ja jos ilmoitti, niin mitä tapahtui; ja haluaako ilmoittaja, että hänen tietonsa välitetään Rikosuhripäivystykselle. Ilmoittajan on mahdollista myös kertoa yhteystietonsa, antaa verkko-osoite, mikäli tapaus tapahtui verkossa, sekä ladata tiedostoja, joissa on lisätietoa tapauksesta. Tapauksen luokittelun lisäksi minkään muun kohdan täyttäminen ei ole pakollista ilmoituksen lähettämiseksi.

AINEISTO

Aineisto, johon tämä raportti perustuu, on ilmoitettu vihatapausten ilmoituslupalla 1.1.–31.12.2022 välillä.

Aineisto koostuu vihatapausten ilmoituksista. Kun käsitettä vihatapaus käytetään tässä raportissa, sillä viitataan vihamieliseen tilanteeseen, joka saattaa olla tai olla olematta rikos, mutta jossa tekijällä on havaittava vihamotiivi, joka kohdistuu henkilön tai ryhmän todellisiin tai oletettuihin **rodullistettuihin*** piirteisiin, **etniseen*** tai kansalliseen alkuperään, uskontoon tai **vakaumukseen***, **vammaisuuteen***, **seksuaaliseen suuntautumiseen***, **sukupuoleen**, **sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun*** tai muihin henkilökohtaisiin piirteisiin.

Osa vastauksista, yhteensä 17, poistettiin aineistosta sen käsittelyn aikana. Ainoastaan

yksi tapaus poistettiin alustaan kohdistuneena häirintänä, kun taas edellisessä varjoraportissa (Anti-Racist Forum 2021) mainitaan alustalle kohdistuneen häirinnän runsas määrä. Tämä ilmoitus tunnistettiin häirinnäksi sisällön ja kielenkäytön perusteella. Lisäksi aineistosta poistettiin kahdeksan tapausta, joissa ilmoitetut tiedot eivät riittäneet tapauksen analysointiin. Osa näistä ilmoituksista sisälsi linkkejä verkossa olevaan materiaaliin, joka oli poistettu tapauksen ilmoittamisen jälkeen ja jota ei voitu analysoida ellei ilmoittaja kuvaillut verkossa olevaa aineistoa yksityiskohtaisesti ilmoituksessa. Lisäksi aineistosta on poistettu kahdeksan ilmoitusta, jotka perustuivat väitteisiin valkoisiin suomalaisiin kohdistuneesta niin sanotusta ”käänteisrasismista”. Nämä vastaukset poistettiin, sillä niistä ei löytynyt viitteitä siihen, että kyseessä olisi ollut vihatapaus tai syrjintä: pääasiassa

nämä ilmoitukset käsittelivät yksilöiden tai yhteisöjen antirasistista toimintaa syrjintänä valkoisia suomalaisia kohtaan. Aineistoon sisällytettyjen ilmoitusten kokonaismäärä oli 213 ilmoitusta. Kaikki vuoden 2022 ilmoitukset olivat suomen- tai englanninkielisiä.

Osa tämän raportin sanoista on **lihavoitu** ja merkitty asteriskilla (*) niiden esiintyessä raportissa ensimmäisen kerran. Nämä sanat on selitetty raportin lopussa löytyvässä sanastossa.

Tämä raportti sisältää lainauksia aineistosta. Nämä lainaukset on käännetty suomeksi, jos alkuperäinen ilmoitus on ollut englanninkielinen. Niitä on myös tiivistetty ja mahdolliset tunnistettavat yksityiskohdat on jätetty pois.

Kun raportissa on ilmoitettu prosenttimääriä, ne perustuvat niihin ilmoituksiin, joissa kyseinen tieto on annettu.

TULOKSET

TAPAUSTEN LUOKITTELU

Ilmoitetut tapaukset luokiteltiin yhteen kolmesta luokasta, joita olivat vihapuhe, vihateot ja syrjintä sekä graffitit ja muut vastaavat. Kaikista tapauksista eniten raportoitiin vihapuhetta, joka kattoi noin puolet kaikista vastauksista. Toiseksi yleisimpään kategoriaan, vihatekoihin ja syrjintään, kuului noin kolmasosa kaikista ilmoituksista. Graffiteiksi tai muiksi vastaaviksi luokiteltiin noin viidesosa tapauksista. Useissa ilmoituksissa oli piirteitä useamman tyyppisistä tapauksista, kun esimerkiksi vihateon yhteydessä käytettiin vihapuhetta.

Useimmin ilmoitettu tapaus oli vihapuhetta. Vihapuhe sai ilmoituksissa monenlaisia muotoja. Vihapuhetapauksissa esiintyi esimerkiksi julkista huutelua, vihaviestejä ja -kommentteja sosiaalisessa mediassa, yksityisissä keskustelussa käytettyä vihapuhetta, loukkaavien käsitteiden käyttöä, ihmisten olemassaolon tai Suomessa olon oikeutuksen kyseenalaistamista, **stereotyyppittelyä***, epäasiallisten kysymysten esittämistä henkilön (oletettuun) etniseen tai kansalliseen taustaan, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoliin perustuen, sekä henkilön (oletettujen) piirteiden kovaan ääneen kommentoimista tarkoituksena pilkata ja häpäistä henkilö. Muutamat vastaajat kuvasivat ylikansallisia vihapuhetapauksia, joissa Suomessa asuvan henkilön ilmoitettiin sosiaalisen median välityksellä lietsovan vihaa etnisiä tai uskonnollisia vähemmistöjä vastaan henkilön alkuperämaassa¹. Vihapuhetta käy-

¹ Pääasiassa nämä ilmoitukset liittyivät Suomessa asuvaan nigerilais-suomalaiseen henkilöön, joka on ilmoittanut johtavansa kaakkois-Nigeriassa toimivaa aseistettua separatistikapinallisryhmää.

tettiin myös usein vihatekojen ja syrjinnän yhteydessä.

Myös vihateot ja syrjintä olivat moninaisia luonteeltaan. Tyypillisimmin tähän kategoriaan luokitellut ilmoitukset kuvasivat **etnisen profiloinnin*** todistamista sekä työssä saatuja käskyjä tai ohjeita syrjiä. Palvelun epääminen tai epäasiallisen palvelun saaminen olivat myös merkittävä teema näissä ilmoituksissa. Ilmoituksissa vihatekoja kuvattiin esimerkiksi uhkaavana käytöksenä, sylkemisenä, ihmisten seuraamisena tai kuvaamisena, omaisuuden vahingoittamisena sekä toistuvana tai jatkuvana häirintänä. Vastauksissa kuvattiin myös väkivallalla uhkailua sekä tappouhkauksia, ihmisten tönimistä tai heidän liikkumisensa rajoittamista sekä pahoinpitelyjä. Ilmoitukset syrjinnästä sisälsivät kuvauksia syrjinnästä työmarkkinoilla, koulutuksessa ja asunnon hankkimisessa. Lisäksi ilmoitettiin **saavutettavuuden ja esteettömyyden*** puuttumisesta palveluissa ja fyysisissä tiloissa sekä **syrjivää kiusaamista***.

Graffitiksi tai muiksi vastaaviksi luokiteltuihin tapauksiin kuului tyyppisten graffitien lisäksi tarroja, banderolleja, raaputuksia sekä muita kirjallisen tai symbolisen kommunikaation muotoja. Tyypillisimmin näissä ilmoituksissa mainittiin äärioikeistotarrat, hakaristit ja rasistiset graffitit julkisissa tiloissa. Monet näistä vastauksista käsitelivät sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia vastustavan järjestön suurta, pysyvästi julkisesti esillä olevaa banderollia.

TAPAUKSEN ILMOITTAJA

Kahdessa kolmasosassa tapauksista ilmoittaja oli todistaja, joka oli kuullut tai nähnyt jonkun muun joutuvan vihatapauksen kohteeksi, kun taas yhdessä kolmasosassa tapauksista ilmoittaja oli henkilö, joka oli

Ilmoitusten jakautuminen **tyypeittäin**

52%

Vihapuhe

31%

Vihateko tai
syrjintä

17%

Graffiti tai vastaava

itse vihatapauksen kohteena. Tämä vastaa edellisen Yhdessä vihaa vastaan -varjo-raportin tuloksia, joissa todistajien osuus ilmoittajista oli itse vihateon kohteeksi joutuneita suurempi (Anti-Racist Forum 2021). Vain kolme prosenttia ilmoittajista halusi, että heidän yhteystietonsa toimitetaan Rikosuhripäivystykselle.

VIHATAPAUSTEN KOHDISTUMINEN

Tyypillisimmin, hieman yli puolessa kaikista ilmoituksista, ilmoitettu vihatapaus oli luonteeltaan rasistinen. Toiseksi eniten, yhdessä ilmoituksessa kahdeksasta, ilmoitettiin tapauksia, jotka kohdistuivat seksuaaliseen suuntautumiseen ja jotka kohdistuivat useaan ryhmään. Pienempi, mutta silti merkittävä määrä ilmoituksista käsitteli tapauksia, jotka kohdistuivat sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun, lihavuuteen, uskontoon, vammaisuuteen tai **neurokirjolle kuulumiseen***, venäläisyyteen tai venäjänkielisyyteen tai **maahanmuuttajuuteen***. Lisäksi muutama vastaus käsitteli vakaumukseen tai mielipiteeseen perustuvia vihatapauksia.

TAPAHTUMAPAIKKA

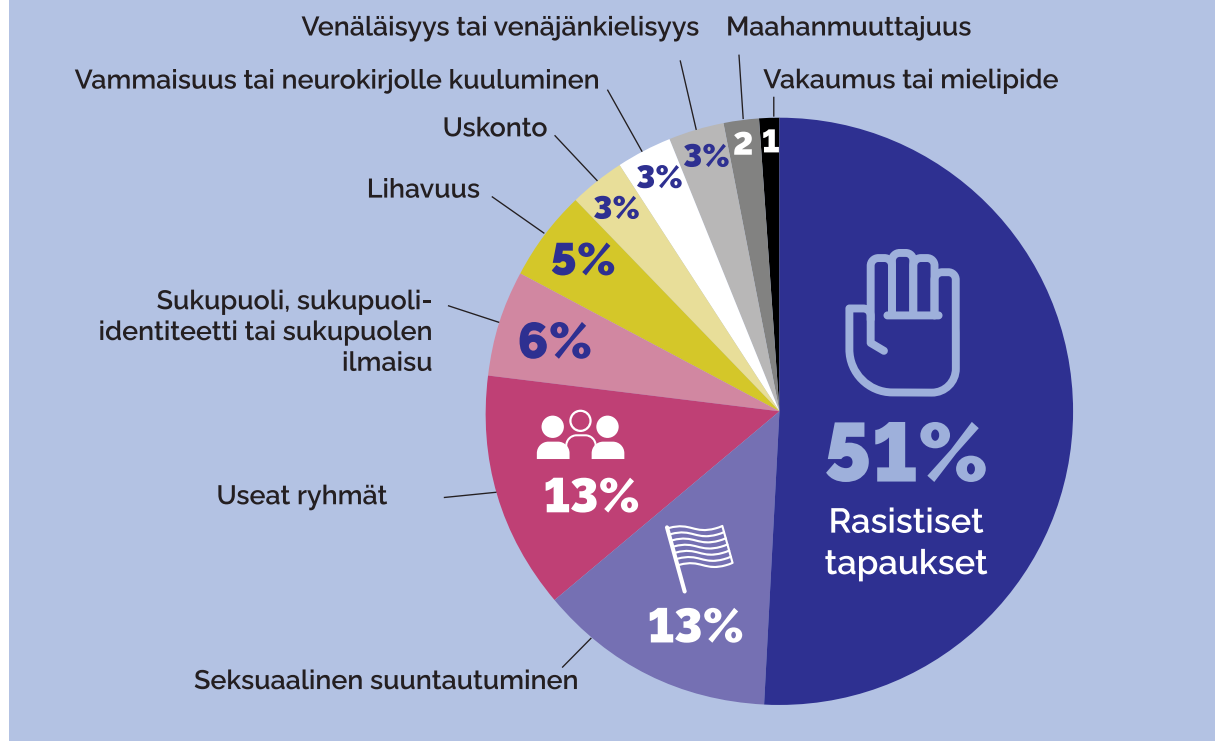
Jos vastaaja luokitteli tapauksen alustalla graffitiksi, häntä kehoitettiin ilmoittamaan, minkä maakunnan alueella graffiti sijaitti. Kolmen neljästä graffitista ilmoitettiin sijaitsevan Uusimaan maakunnan alueella Etelä-Suomessa.

Vihatapausten tapahtumapaikkana oli tyypillisimmin julkinen tila, kuten katu, puisto, oman kodin edusta tai läheisyys tai ulkona pidetty julkinen tapahtuma. Erityisen usein julkisista tiloista mainittiin julkinen liikenne: bussit, raitiovaunut, junat ja metro sekä niiden pysäkit ja asemat.

Toiseksi yleisin vihatapauksen tapahtumapaikka oli henkilön opiskelu- tai työpaikka. Töissä vihatapauksia ilmoitettiin tapahtuneen kokouksissa, koulutuksissa, tauoilla ja asiakaspalvelutilanteissa. Opiskelupaikoissa ja kouluissa tapauksia ilmoitettiin tunneilta, ohjaustapaamisista sekä välitunneilta. Tämä osoittaa, että työ- ja opiskelupaikoissa vihatapauksia kohdataan niin virallisissa kuin epävirallisissakin yhteyksissä.

Kolmanneksi yleisimmin vihatapauksia ilmoitettiin palveluista, joissa vastaaja ja kohde olivat

Ilmoitusten jakautuminen kohteittain

asiakkaina. Tapauksia ilmoitettiin niin kaupallisista palveluista, kuten kaupoista, ravintoloista ja baareista, kuin myös julkisista palveluista, kuten sosiaali- ja terveyspalveluista.

Neljäksi eniten tapauksia ilmoitettiin sosiaalisesta mediasta. Sosiaalisen median alustat, kuten Instagram, Twitter, Facebook ja TikTok mainittiin useimmiten. Toisin kuin edellisessä Yhdessä vihaa vastaan -varjoraportin aineistossa (Anti-Racist Forum 2021), vuonna 2022 vain muutama yksittäinen tapaus ilmoitettiin internetin keskustelufoorumeilta. Verkossa tapahtuneissa vihatapauksissa oli paitsi suoraan kohteelle esimerkiksi yksityisviestein tai kommentein ilmaistun vihapuheen lisäksi ilmoituksia moderoimattomista eli ilman sisällönvalvontaa jätetyistä kommenttiosioista. Näissä tapauksissa yksilö, organisaatio tai yritys on julkaissut sosiaalisessa mediassa jotakin johonkin syrjinnän kohteeksi joutuvaan ryhmään liittyen ja jättänyt kommenttipalstan moderoimatta, jolloin asiattomia ja vihapuhetta sisältäviä viestejä ei ole poistettu.

TEKIJÄ

Tekijän kuvauksen sisältäneistä vastauksista piirtyvä tyypillisen tekijän profiili on keski-ikäinen, valkoinen miesoletettu henkilö. Kaikista ilmoitetuista tekijöistä noin kaksi kolmasosaa oli miesoletettuja ja yksi kolmasosa naisoletettuja. Ilmoituksissa esiintyi kaikenikäisiä tekijöitä. Useimmin tekijää kuvattiin keski-ikäiseksi, toiseksi useimmin lapsiksi ja nuoriksi, kolmanneksi useimmin iäkkäiksi, ja neljänneksi useimmin iältään noin 20–30-vuotiaiksi nuoriksi aikuisiksi. Ilmoituksissa, joissa tekijän ihonväriä tai etnisyyttä kuvailtiin, lähes kaikki kuvailivat tekijää valkoisena suomalaisena. Vain muutamassa yksittäisessä tapauksessa tekijää kuvattiin ei-valkoisena tai ei-suomalaisena.

Tyypillisimminkin tekijä oli tapauksen ilmoittajalle ja kohteelle aiemmin tuntematon henkilö. Merkittävässä osassa näistä tapauksista tekijää kuvattiin päihtyneenä. Toiseksi yleisimminkin tekijä oli osa samaa työ- tai opiskeluyhteisöä

kuin tapauksen ilmoittaja: esimerkiksi esihenkilö, kollega, luokkatoveri tai vartija ilmoittajan työpaikalla. Kolmanneksi useimmin tekijä oli tapauksen aikana työroolissa esimerkiksi työntekijänä tai asiakaspalvelijana vastaajan ollessa yksityishenkilö. Näissä ilmoituksissa esiintyneitä ammattirooleja olivat esimerkiksi julkisen kulkuneuvon kuljettaja, kaupan työntekijä, vartija ja lääkäri. Neljänneksi useimmiten tekijä ei ollut yksilö vaan organisaatio, yritys tai laitos. Nämä ilmoitukset käsitelivät esimerkiksi ennakoluuloisten järjestöjen tuottamia ja jakamia materiaaleja sekä syrjiviä käytäntöjä yrityksissä ja laitoksissa. Muutamissa tapauksissa tekijää kuvailtiin ilmoittajan läheisenä, esimerkiksi perheenjäsenenä tai sukulaisena.

RASISMIIN LIITTYVÄT VIHATAPAUKSET

Ilmoituksista hieman yli puolet, 51 prosenttia, käsitteli rasistisia vihatapauksia. Fyysistä väkivaltaa kuvaavista ilmoituksista yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat luonteeltaan rasistisia. Seuraavassa osassa rasismiin liittyviä vihatapauksia analysoidaan yksityiskohtaisemmin, että erot eri ryhmiin kohdistuvassa rasismissa tulevat näkyviin.

Ei-valkoiseksi rodullistettuihin ihmisiin kohdistunut rasismi

Tiettyihin ryhmiin kohdistuvan rasismin lisäksi 19 prosenttia rasismiin liittyvistä vastauksista käsitteli rasismia, joka kohdistui ei-valkoiseksi rodullistettuihin ihmisiin. **Rodullistaminen*** viittaa prosessiin, jossa "ihmisiin liitetään yhteiskunnan toimesta esimerkiksi ihonvärin tai oletetun etnisen taustan takia hierarkioita, oletuksia, stereotyyppioita ja ennakoluuloja liittyen esimerkiksi ihmisten kykyihin, tapakulttuuriin ja moraaliin" (Yhdenvertaisuusvaltuutettu n.d.). Rodullistamista on esimerkiksi se, kun henkilön oletetaan olevan maahanmuuttaja Suomessa ihonvärin, etnisyyden, uskonnon tai kulttuurin takia, vaikka hän olisi syntynyt Suomessa. Monissa vastauksissa vihatapaus perustui rodullistamiseen: tekijä ei tiennyt oliko vihatapauksen kohde esimerkiksi maahanmuuttaja, mutta kohteli häntä maahanmuuttajana esimerkiksi ihonvärin tai

muiden piirteiden takia.

Ilmoitukset ei-valkoiseksi rodullistettuihin ihmisiin kohdistuneesta rasismista tyypillisesti kuvasivat tapauksia, joissa tekijänä oli aiemmin tuntematon henkilö, mutta osassa ilmoituksista tekijä oli ammattiroolissa esimerkiksi työntekijänä tai palveluntarjoajana. Tapahtumapaikkana oli usein julkinen tila, etenkin julkinen liikenne.

Vihapuheen muotoja olivat esimerkiksi kehotukset "palata kotimaahansa", stereotyyppittely, epäasiallisten kysymysten esittäminen oletettuun maahanmuuttotaustaan tai etniseen identiteettiin perustuen sekä muunlaiset **xenofobiset*** ja rodullistavat kommentit.

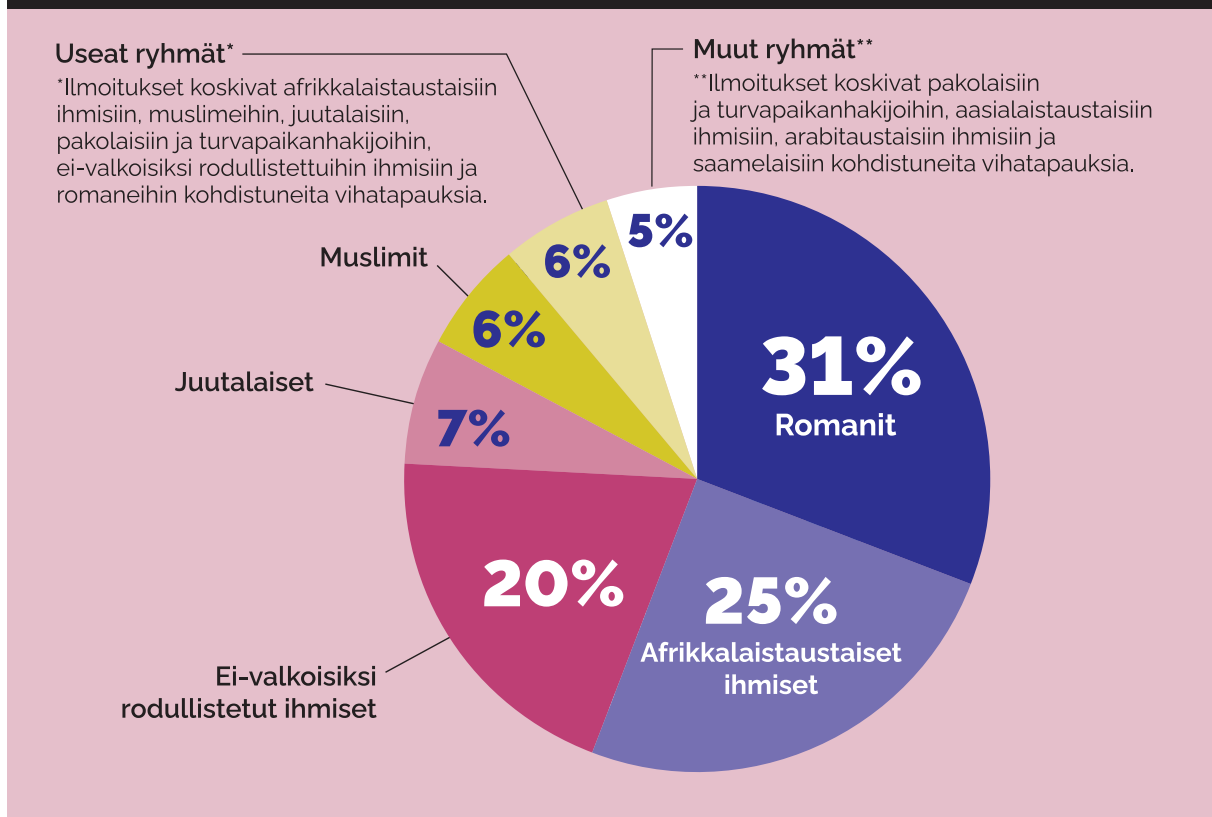
Syrjintää käsittelevät ilmoitukset koskivat pääasiassa etnistä profiloitua, jossa valvontatoimenpiteitä kohdistettiin ainoastaan ei-valkoiseksi rodullistettuihin henkilöihin, kun taas valkoisia henkilöitä ei valvottu. Lisäksi syrjintää ilmoitettiin tapahtuvan työ- ja asuntomarkkinoilla. Joissakin tapauksissa työnantajan ilmoitettiin kieltäytyvän palkkaamasta ei-valkoiseksi rodullistettuja henkilöitä väittämällä, että asiakkaat eivät pitäisi siitä. Lisäksi jotkut ilmoittajat kertoivat tuntevansa henkilöitä, jotka kieltäytyivät vuokraamasta asuntoja henkilöille, joilla oli ei-valkoiselta kuulostava nimi.

"Kohteeksi joutunut oli sukulaiseni, joka on suomalainen, mutta hänen isänsä ei ole, ja hän on isänsä näköinen. Poliisi pysäytti sukulaiseni ja tarkasti hänen reppunsa. He sanoivat etsivänsä huumeita tämän yläasteikäisen nuoren repusta. Muita samalla kadulla kulkevia nuoria ei tarkastettu."

"Tuntemani henkilö omistaa useita vuokra-asuntoja, mutta välttää mahdollisia vuokralaisia, joilla on ei-valkoiselta kuulostava nimi. Hän vuokraa vain 'ulkomaalaiselle', jos ei löydä kantasuomalaista tai skarpia länsieurooppalaista henkilöä."

"Aggressiivinen vartija piteli tarpeettoman kovasti kiinni laihaa rodullistettua nuorta. Voimankäyttö lasta kohtaan oli liiallista. Lapsi kysyi, mitä hän oli tehnyt ja sanoi, että haluaa mennä kotiin."

Rasismiin liittyvien tapausten jakautuminen **kohteittain**

Romaneihin kohdistunut rasismi

Kaikista rasismiin liittyvistä vihatapaussilmoituksista suurin osa, 31 prosenttia, kuvasi romaneihin kohdistuneita vihatapauksia. Näissä tapauksissa etninen syrjintä oli temaattisesti merkittävin kokonaisuus. Kaikki romaneihin kohdistuneet vihatapaukset ilmoitti todistaja; yhtäkään romaneihin kohdistunutta vihatapausta ei ilmoittanut tapauksen kohde itse. Tämä voi olla seurausta monista tekijöistä, joita voivat olla esimerkiksi tiedon puuttuminen mahdollisuudesta ilmoittaa vihatapauksia, ilmoittamisen kokeminen hyödyttömäksi, syrjintään tottuminen tai todisteiden puuttuminen syrjivistä käytännöistä.

Useimmat ilmoitetuista romaneihin kohdistuneista vihatapauksista käsittelivät tilannetta, jossa ilmoittajaa oli työpaikalla yksityisesti käsketty tai kehoitettu syrjimään romaneja. Syrjintää ei siis suoraan ilmaistu

henkilöille, joita syrjivät käytännöt koskettivat. Tyypillisesti käskyssä tai kehotuksessa syrjiä ilmoittajaa kehoitettiin seuraamaan kauppaan tulevia romaniasiakkaita tai hälyttämään vartija paikalle, jos toimitiloihin tuli romaneja. Useimmiten tekijä oli henkilö, joka kuului samaan työyhteisöön, kuten esimerkiksi esihenkilö, kollega tai vartija. Ilmoituksia tehtiin myös tilanteista, joissa vartijat olivat läheisesti seuranneet romaniasiakkaita kaupoissa. Alustalla ilmoitettiin myös tapauksia, joissa romaneilta ilman syytä evättiin palvelu kokonaan esimerkiksi saattamalla heidät ulos yrityksen toimitiloista tai estämällä heidän sisäänkäyntinsä.

Etnisen profiloinnin lisäksi romaneihin kohdistui myös jonkin verran vihapuhetta. Tämä vihapuhe oli epäsuoraa, eli sitä ei ilmaistu romaneille itselleen. Tekijä oli useimmiten ilmoittajalle ennalta tuntematon henkilö tai samaan työyhteisöön kuuluva henkilö.

“Kun työskentelin kaupassa, pomoni käski soittamaan vartijan paikalle, kun romaneja tuli sisään.”

“Hotellissa, jossa työskentelin, kehoitettiin aina ilmoittamaan huonetta varaaville romaneille, että hotelli oli jo täyteen varattu.”

“Työkaverini puhuivat romaneista todella rasistisesti. Yksi sanoi, ettei anna lastensa leikkiä naapurin romanilasten kanssa. Toiset myötällivät ja sanoivat, että kaikki romanit varastavat.”

Afrikkalaistaustaisiin ihmisiin kohdistunut rasismi

Toiseksi useimmin, 25 prosentissa rasistisista vihatapauksista, rasismi kohdistui afrikkalaistaustaisiin ihmisiin. Toisen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskevan tutkimuksen (EU-MIDIS II) Tummahoisena EU:ssa mukaan Suomessa asuvat afrikkalaistaustaiset ihmiset ovat kohdanneet rasistista häirintää viimeisen viiden vuoden aikana useimmin tutkimuksessa mukana olleista 12 EU-maasta (Euroopan unionin perusoikeuksien virasto (FRA) 2018).

N-sanan käyttö mainittiin usein ilmoituksissa afrikkalaistaustaisiin ihmisiin kohdistuneesta vihapuheesta ja graffiteista. Useimmiten ilmoitettu tapaus luokiteltiin kuitenkin vihapuheeksi tai vihateoksi. Ilmoitettuihin vihatekoihin kuului myös fyysistä väkivaltaa. Vihapuheen ja vihatekojen tekijä oli useimmiten ennalta tuntematon henkilö, ja tapaus tapahtui julkisella paikalla. Tapauksen ilmoittaja oli usein tapauksen todistaja eikä sen kohde. Afrikkalaistaustaisiin ihmisiin kohdistuneen rasismiin kuvattiin ilmoituksissa toisinaan kohdistuneen ammattiroolissa olevaan henkilöön, kuten esimerkiksi julkisen kulkuneuvon kuljettajaan. Epäsuoran (eli ei suoraan kohteelle ilmaistun) N-sanan käytön lisäksi ilmoitukset kuvasivat suoraa vihapuhetta ja halventavien termien ilmaisemista suoraan afrikkalaistaustaisille henkilöille. Jotkut ilmoittajat kuvailivat myös vihatekoja, joiden tekotapa oli graffiti: N-sana oli maalattu afrikkalaistaustaisen henkilön oveen.

Lisäksi afrikkalaistaustaisiin henkilöihin kohdistettua vihapuhetta ilmaistiin suomalaisille naisille, joilla oli suhde tai lapsia afrikkalaistaustaisen miehen kanssa.

Vihapuheen ja vihatekojen lisäksi ilmoitukset afrikkalaistaustaisiin henkilöihin kohdistuneista vihatapauksista käsittelivät etnistä profilointia, jossa afrikkalaistaustainen henkilö “sattumanvaraisesti” valittiin turvatarkastuksen kohteeksi paikoissa, joissa näitä tarkastuksia ei yleensä tehdä lainkaan. Lisäksi afrikkalaistaustaisia henkilöitä pyydettiin ainoana ryhmässä näyttämään henkilöllisyystodistuksensa baarin ovella ja heitä seurattiin kaupoissa henkilökunnan tai vartijoiden toimesta.

“Bussikuljettaja joutui vihapuheen kohteeksi työskennellessään. Humalaiset tekijät alkoivat huudella kuljettajalle ja haukkua häntä bussista noustessaan. He käyttivät N-sanaa ja viittasivat kuljettajan uskontoon ja maahanmuuttajataustaan. Tekijät nousivat pois bussista etuovista voidakseen häiriköidä kuljettajaa, joka ei voinut tehdä muuta kuin odottaa, että he poistuvat.”

Juutalaisiin kohdistunut rasismi

Seitsemän prosenttia ilmoitetuista vihatapauksista käsitteli juutalaisiin kohdistuvaa rasismia. Juutalaisiin kohdistuneita vihatapauksia ilmoitettiin graffiteina ja muina vastaavina sekä vihapuheena. Useimmin ilmoitukset käsittelivät hakaristisymbolien maalaamista ja esillä pitämistä, kun taas vihapuheeksi luokitellut tapaukset sisälsivät natsitervehdyksen esittämistä, natsismin ihailua sekä avoimen **antisemitistisiä*** lausuntoja.

“Henkilö selitti kovaan ääneen luokasamme, että hänen puolionsa vihaa juutalaisia - - ja hyvästä syystä.”

“Huomasin hakaristin kirjaston edessä. Se on valkoisen ylivallan symboli, ja järkyttävä ja uhkaava paitsi juutalaisille, myös kaikille etnisille vähemmistöille.”

Muslimeihin kohdistunut rasismi

Ilmoitukset muslimeihin kohdistuvasta rasismista olivat aineistossa melko harvinaisia, vain kuusi prosenttia kaikista rasismiin liittyvistä ilmoituksista. Tapaus luokiteltiin (oletettuihin) muslimeihin kohdistuvaksi, jos tapauksessa viitattiin erityisesti islaminuskoon. Huomionarvoista on kuitenkin, että muslimin ja maahanmuuttajan käsitteitä käytetään usein suomalaisessa rasistisessa retoriikassa keskenään vaihtokelpoisina: maahanmuuttajia pidetään muslimina ja muslimia maahanmuuttajina. Muslimeihin kohdistuneet vihatapaukset liittyivät usein islaminuskon halventamiseen, **islamofobisten*** muslimeihin kohdistettujen halventavien käsitteiden käyttöön sekä uskonnollista vaatetusta käyttävien (oletettujen) musliminaisten häirintään.

"Hijabiin pukeutunut nainen oli poistumassa bussista ja käveli pitkin käytävää kohti ovia. Vanhempi mies laittoi tarkoituksella kävelykeppinsä eteen, että nainen kompastuisi ja kaatuisi. Kun nainen sanoi vastaan, mies haukkui häntä."

Useisiin ryhmiin kohdistunut rasismi

Kuusi prosenttia rasismiin liittyneistä tapauksista kuvasi tilanteita, joissa rasismi kohdistui useaan ryhmään. Ilmoitukset koskivat afrikkalaistaustaisiin ihmisiin, muslimeihin, juutalaisiin, pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin, ei-valkoisiksi rodullistettuihin ihmisiin ja romaneihin kohdistuneita vihatapauksia. Useaan ryhmään kohdistuneen rasismien ilmoitukset koskivat rasistisia tarroja, vihapuhetta ja syrjintää.

"Ratikkapysäkin roskikseen oli liimattu ainakin kymmenen tarraa, jotka lietsoivat vihaa muslimi- ja somalialaisia kohtaan."

"Kun olin töissä kaupassa, minua käskettiin seuraamaan ja pitämään silmällä romaneita, venäjää puhuvia ja kaikkia, jotka eivät näytäneet kantasuomalaisilta."

Muihin ryhmiin kohdistunut rasismi

Yhteensä viisi prosenttia vastauksista kuvasi tapauksia, joissa kohteena oli jokin muu ryhmä, jota ei ole aiemmin tässä raportissa käsitelty. Nämä tapaukset kohdistuivat seuraaviin ryhmiin: pakolaiset ja turvapaikanhakijat, aasialaistaustaiset ihmiset, arabitaustaiset ihmiset ja saamelaiset. Muihin ryhmiin kohdistuneita rasimitapauksia esiintyi kaikissa luokissa: vihapuheena, vihatekoina tai syrjintänä sekä graffiteina ja vastaavina. Vastausten pieni määrä liittyy todennäköisesti kategorisointien spesifisyyteen – esimerkiksi arabitaustaisiin ihmisiin kohdistuneet tapaukset todennäköisesti ilmoitettiin laajempiin kategorioihin liittyen esimerkiksi ei-valkoisiksi rodullistettuihin ihmisiin kohdistuneena rasismina.

"Nainen alkoi huutaa minulle julkisella paikalla ja sanoi, ettei minulla ole oikeutta olla täällä ja että minun pitäisi mennä takaisin sinne, mistä olen tullut. Kun kehotin häntä rauhoittumaan, hän matki minua sarkastisesti ja teki laasialaistaustaisiin kohdistettujen rasistisia eleitä."

SEKSUAALISEEN SUUNTAUTUMISEEN KOHDISTUNEET TAPAUKSET

Rasismiin liittyvien tapausten jälkeen toiseksi yleisimmin ilmoitukset liittyivät vihapuheeseen ja vihatekoihin, jotka perustuivat henkilön (oletettuun) ei-heteroseksuaalisuuteen. Seksuualliseen suuntautumiseen kohdistuneet tapaukset kattoivat 13 prosenttia ilmoituksista, joka oli yhtä paljon kuin useaan ryhmään kohdistuneiden tapausten osuus. Useimmiten seksuaaliseen suuntautumiseen kohdistuneet tapaukset olivat julkista häirintää, jossa tekijänä oli aiemmin tuntematon henkilö ja joka tapahtui julkisella paikalla. Häirinnän kohdistuminen tiettyihin henkilöihin perustui usein seksuaalisen suuntautumisen tunnistamiseen tai olettamiseen sateenkaarilipun (tai pinssin tai muun sateenkaarisymbolin) käytön, kumppanin kädestä pitämisen tai oletetusta sukupuolesta poikkeavaksi määritellyn ulkonäön perusteella.

Tyypillisimmin nämä ilmoitukset kuvasivat vihapuhetta sen eri muodoissa: halventavien käsitteiden käyttöä ja **homofobista*** kielenkäyttöä, sanallista häirintää, huutelemista ja epäasiallisten kysymysten esittämistä henkilön (oletettuun) seksuaaliseen suuntautumiseen kohdistuen. Julkisissa paikoissa tapahtuvan vihapuheen lisäksi vihapuhetta ilmoitettiin myös sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median vihapuheessa ei-heteroseksuaalisuutta kuvattiin usein mielenterveysongelmana.

Vihapuhetapausten lisäksi ilmoitukset kuvasivat seksuaaliseen suuntautumiseen kohdistuneita vihatekoja, kuten omaisuuden vahingoittamista, syrjivää kiusaamista, fyysisistä väkivaltaa ja sen uhkaa sekä tappouhkauksia.

Yksi useimmin ilmoitetuista graffiteiksi tai vastaaviksi luokitelluista tapauksista käsittelevät samaa sukupuolta olevien avio-oikeutta vastustavan järjestön julkisesti esillä olevaa pysyvää banderollia.

"Olimme puistossa, kun mies tuli häiriköimään ystävääni, koska ystävälläni oli sateenkaarilippu mukanaan. Miehen käytös oli aggressiivista, hän käytti homofobista kieltä ja yritti riuhtaista lipun ystävältäni. Kun menin hakemaan poliisia apuun, mies kävi ystäväni kimppuun fyysisesti."

USEAAN RYHMÄÄN KOHDISTUNEET TAPAUKSET

13 prosenttia ilmoituksista käsitteli tapauksia, joissa kohteena olivat useat ryhmät. Useimmiten nämä ilmoitukset kuvasivat tapauksia, jotka kohdistuivat sekä seksuaali- että sukupuolivähemmistöihin sekä tapauksia, jotka liittyivät äärioikeistoon.

Tapaukset, jotka kohdistuivat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin yhdessä, liittyivät useimmiten erään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia vastustavan järjestön julkiseen läsnäoloon. Useat ilmoitukset myös käsittelevät järjestön suurta julkisesti esillä olevaa pysyvää banderollia. Lisäksi osa ilmoituksista kuvasi vihapuhetta, joka kohdistui seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin yhdessä.

Äärioikeistoon liittyvät ilmoitukset luokiteltiin useisiin ryhmiin kohdistuneiksi, jos ilmoittaja ei tarkentanut tapauksen kohdistuneen johonkin tiettyyn ryhmään. Äärioikeistoa käsittelevät ilmoitukset liittyivät pääasiassa äärioikeistotarroihiin.

Osa useisiin ryhmiin kohdistuneiden tapausten ilmoituksista käsitteli tilanteita, jossa vihatapaus kohdistui saman henkilön identiteetin useisiin eri piirteisiin, kuten esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen ja neuroepätyypillisyyteen. Ilmoituksissa esiintyi myös tilanteita, joissa sama(t) tekijä(t) kohdistivat vihapuhetta useisiin ryhmiin, esimerkiksi seksuaalivähemmistöihin ja afrikkalaistaustaisiin henkilöihin.

"Olimme keräämässä allekirjoituksia vihapuhetta vastustamaan adressiin. Mies tuli paikalle ja alkoi kyselemään adressista, kunnes lopulta sanoi, että Raamatun takia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä ei tarvitse sietää eikä heille tarvitse antaa samoja oikeuksia kuin muille."

"Ryhmä oppilaita koulussani käyttää N-sanaa ja vihapuhetta vammaisia ihmisiä ja ei-heteroita kohtaan."

SUKUPOOLEEN, SUKUPUOLI-IDENTITEETTIIN JA SUKUPUOLEN ILMAISUUN KOHDISTUNEET TAPAUKSET

Kuusi prosenttia vihatapauksista kohdistui sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun. Yleisimmin nämä ilmoitukset käsittelevät vihapuhetta ja vihatekoja, jotka kohdistuivat **transsukupuolisiin*** tai transsukupuolisiksi oletettuihin henkilöihin. Useimmin ilmoitettiin julkisella paikalla tapahtunutta vihapuhetta, jossa tekijä oli entuudestaan tuntematon henkilö. Vihapuhe liittyi useimmiten ulkonäköön, jota pidettiin henkilön oletettuun sukupuoleen nähden epätyypillisenä, tai henkilön sukupuolen ilmaisuun. Vihapuhe oli usein julkista häirintää, jossa käytettiin halventavia käsitteitä ja **transfobista*** kieltä. Tapauksiin sisältyi myös sukupuolistereotyyppioiden käyttöä. Vihapuhetta ilmoitettiin myös sosiaalisesta mediasta:

esimerkiksi joidenkin moderoimattomien kommenttipalstojen kuvattiin olevan täynnä transsukupuolisiin ihmisiin kohdistuvaa vihapuhetta. Ei-heteroseksuaalisuuteen kohdistuvan vihapuheen tapaan transsukupuolisuutta kuvattiin usein sosiaalisen median vihapuheessa mielenterveysongelmana.

Aineistossa esiintyi myös ilmoituksia syrjinnästä työssä ja oppilaitoksissa. Näissä tapauksissa syrjintä esiintyi sukupuoleen kohdistuneena työsyrijintänä, jossa esimerkiksi tehtäviä ja etuoikeuksia annettiin henkilön sukupuoleen perustuen, sekä sukupuoleen liittyvänä esteellisyytenä: esimerkiksi sukupuolineutraalien wc-tilojen ja pukuhuoneiden puutteena.

“Koulussani ei ollut vessaa tai pukuhuonetta, jota olisin voinut käyttää. Meillä on pakollisia tunteja, joita varten on vaihdettava urheiluvaatteisiin. Joskus jonotin inva-wc:seen päästäkseni vaihtamaan vaatteet tai käymään vessassa, sillä se ei ollut sukupuolitettu. Sitten olin myöhässä tunnilta, koska jono oli niin pitkä, kun monet käyttivät sitä vessaa, kun halusivat yksityisyyttä.”

“Suoritin naisten vapaaehtoista asepalvelusta, jossa koin syrjintää ja vähättelyä sukupuoleni takia. Minun piti yrittää kovempaa ja olla parempi kuin miehet, että sain samanlaista kohtelua muilta alokkailta ja johtajilta. Kun suoritukseni oli keskiverto, minua vähäteltiin.”

LIHAVUUTEEN KOHDISTUNEET TAPAUKSET

Viisi prosenttia tapauksista kohdistui lihavuuteen. Tyypillisesti lihavuuteen kohdistuneet tapaukset käsittelivät vihapuhetta, jossa tekijä oli ennalta tuntematon henkilö. Tapausten tapahtumapaikkoja olivat useimmiten julkiset tilat niin sisällä kuin ulkonakin, esimerkiksi kadut tai yleiset pukuhuoneet, sekä sosiaalinen media. Lihavuuteen liittyvä vihapuhe oli tyypillisesti suoraa sanallista solvaamista tai loukkaavia kommentteja. Osa ilmoituksista käsitteli myös syrjintää terveystalveissa.

“Menin lääkäriin pitkittyneiden kuukautisten takia. Astuttuani ovesta lääkäri totesi, että

olen ‘sairaalloisen ylipainoinen’ ja viittasi minut puntarille mainiten, että puntari ei todennäköisesti edes mittaa minua, koska olen niin iso. Ei mitannut. Tämä tuntui minusta nöyryyttävältä. Lääkäri sanoi, ettei voi tutkia kohtuani, koska vatsani on sen edessä. Hän ei tutkinut minua ja antoi vain pillereitä, joiden olisi pitänyt lopettaa kuukautiset. Lääkkeet eivät toimineet ja minun piti mennä toiselle lääkärille.”

“Olin pukuhuoneessa, kun henkilö siellä alkoi puhua kovaan ääneen epäterveellisen ruuan haitallisuudesta ja kohdisti minuun ikäviä katseita. Olen toipumassa syömishäiriöstä, joten kokemus oli minulle todella vaikea ja melkein itkin. Minua jännittää mennä jo maksamaani harrastukseen, koska tämä henkilö saattaa olla paikalla ja tehdä saman uudestaan.”

USKONTOON KOHDISTUNEET TAPAUKSET

Kolme prosenttia alustalla ilmoitetuista tapauksista kohdistui uskontoon. Islamofobiaa (ennakkoluuloja [oletettuja] muslimeja ja islaminuskoa kohtaan) sekä antisemitismia [ennakkoluuloja [oletettuja] juutalaisia ja juutalaisuutta kohtaan) on käsitelty aiemmin rasismiin liittyvien tapausten yhteydessä, sillä ne ovat esimerkkejä (oletettuun) uskontoon perustuvasta rodullistamisesta.

Muihin uskontoihin kuin islamiin tai juutalaisuuteen kohdistuvat tapaukset olivat vihapuhetta. Ilmoittajat kuvasivat pääasiassa negatiivisten stereotyyppien liittämistä kristillisten vähemmistöryhmien entisiin tai nykyisiin jäseniin.

“Minua on vähätelty ja nimitelty uskontoni takia. Minua on kiusattu koulussa ja jätetty pois kaveriryhmistä sen takia.”

VAMMAISUUTEEN TAI NEUROKIRJOLLE KUULUMISEEN KOHDISTUNEET TAPAUKSET

Kolme prosenttia ilmoitetuista tapauksista kohdistui vammaisiin tai neurokirjolle kuuluviin ihmisiin. Tapauksiin kuului vihapuhetta ja syrjintää. Vammaisiin tai neurokirjolle kuu-

luviin ihmisiin kohdistunut vihapuhe sisälsi **ableistista*** kielenkäyttöä, kun taas syrjintään sisältyi palvelun tai hoidon epäämistä tai epäasiallista palvelua tai hoitoa sekä syrjivää kiusaamista.

“Menin vastaanotolle pyytämään apua kipeään polveeni. Olin silloin pyörötuolissa. Useat lääkärit kieltäytyivät auttamasta vammaisuuteni vedoten. Minulle sanottiin, ettei minua kannata hoitaa, sillä jonossa on paljon vammattomia ihmisiä, joilla oli paremmat mahdollisuudet pysyä terveenä. Minulle sanottiin, että oli alusta saakka selvää, että päätyisin lopulta pyörätuoliin ja saisin kipuja. Lääkäri maalaili diagnoosiani etenevänä sairautena, vaikka se ei sitä ole.”

“Tilaamani taksi ei suostunut ottamaan minua kyytiin pyörätuolini takia. Kuljettaja ei oikeastaan sanonut mitään, alkoi vain pudistella päätään heti minut nähtyään. Kerroin ja näytin kuljettajalle, että pystyn nousemaan ylös itse ja että pyörätuolini menee kasaan hyvin pieleen tilaan. Auto oli iso, ja pyörätuolini vie taitettuna vähemmän tilaa kuin iso matkalaukku. Kuljettaja vain pudisteli päätään tyyliä, kaasutti tiehensä ja perui kyydin sovelluksesta. Valitin asiasta taksiyhtiölle, josta annettiin vain hyvin ylimalkainen pahoittelu 'kyydin peruuntumisesta.'”

VENÄLÄISIIN JA VENÄJÄNKIELISIIN KOHDISTUNEET TAPAUKSET

Helmikuun 2022 Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan jälkeen suomalainen media raportoi useista venäläisiin siviileihin Suomessa kohdistuneista häirintä- ja syrjintätapauksista. Tämän raportin aineistossa kuitenkin yllättävän harva, vain kolme prosenttia tapauksista, kohdistui venäläisiin tai venäjänkielisiin. Näissä ilmoituksissa käsiteltiin pääasiassa suomenkielisen venäläisiin kohdistetun halventavan käsitteen suoraa ja epäsuoraa käyttöä, venäjää julkisilla paikoilla puhuneisiin kohdistunutta häirintää sekä ilmoituksia venäläisten palvelemisesta kieltäytymisestä irityksissä.

“Puhuin siskoni kanssa venäjää julkisella paikalla. Ohikulkija kiihdytti vauhtia, tuli

suoraan meitä kohti ja huusi meille käyttäen r-sanaa. Tämän tapauksen jälkeen emme ole siskomme kanssa enää puhuneet venäjää.”

MAAHANMUUTTAJIIN KOHDISTUNEET TAPAUKSET

Kaksi prosenttia ilmoituksista käsitteli tapauksia, jotka kohdistuivat erityisesti maahanmuuttajiin. Maahanmuuttajiin kohdistuneet tapaukset sisälsivät syrjintää erityisesti kieli- taidon takia esimerkiksi palvelun epäämisenä suomen kielen taidon puutteen takia, kansalliseen alkuperään tai maahanmuuttajuuteen liittyvänä stereotyyppittelyä palveluissa sekä kieltäytymisenä vuokraamasta asuntoa maahanmuuttajille.

“Soitin suomalaisen ammattiliitonin numeroon, joka oli ilmoitettu englanninkielisenä palvelunumerona. Puhelimeen vastannut henkilö löi luurin korvaani, kun puhuin englantia. Pysyin suomalaista ystävääni soittamaan numeroon. Henkilö vastasi ja he jatkoivat puhumista. Ystävänäni kysyi, mikä on englanninkielinen palvelunumero, ja henkilö vastasi, että minun pitäisi puhua suomea ja kysyi, mitä asiaa minulla on ammattiliitolle, jos en puhu suomea.”

VAKAUMUKSEEN TAI MIELIPITEESEEN KOHDISTUNEET TAPAUKSET

Yksi prosentti vastauksista käsitteli tapauksia, jotka kohdistuivat vakaumukseen tai mielipiteeseen. Nämä tapaukset sisälsivät halventavaa sosiaalisen median kommentointia sekä julkista häirintää, joka liittyi poliittiseen tapahtumaan osallistumiseen.

“Julkaisin somessa videon kolonialismista Suomessa. Kommenteissa ihmiset vihjailivat, että minulla on mielenterveysongelmia ja sanoivat toivovansa, että minut tapetaan.”

VIHATAPAUSTEN SEURAUKSET

Ilmoittajia ei erikseen pyydetty kuvailemaan ilmoittamiensa vihatapauksien seurauksia, mutta useat ilmoittajat tekivät näin siitä huolimatta. Useimmiten ilmoittajat kuvasivat

vihatapausten kokemisen, ja toisinaan myös todistamisen, aiheuttamaa henkistä pahoinvointia. Henkisen pahoinvoinnin kuvaukset sisälsivät mainintoja pelosta, ahdistuksesta ja turvattomuuden tunteesta. Jotkut ilmoittajista kuvasivat, että heidän kokemansa vihatapaus laukaisi aiempia traumaattisia muistoja ja heikensi heidän mielenterveyttään. Jotkut ilmoittajat kuvasivat myös vainoharhaisuuden tunnetta: epäilystä siitä, oliko tapaus todella tapahtunut vai oliko se vain kuviteltua. Osa vihatapausten todistajista kuvaili katumusta ja häpeää siitä, että he todistivat vihatapausta mutta eivät puuttuneet siihen tai ilmoittaneet siitä eteenpäin.

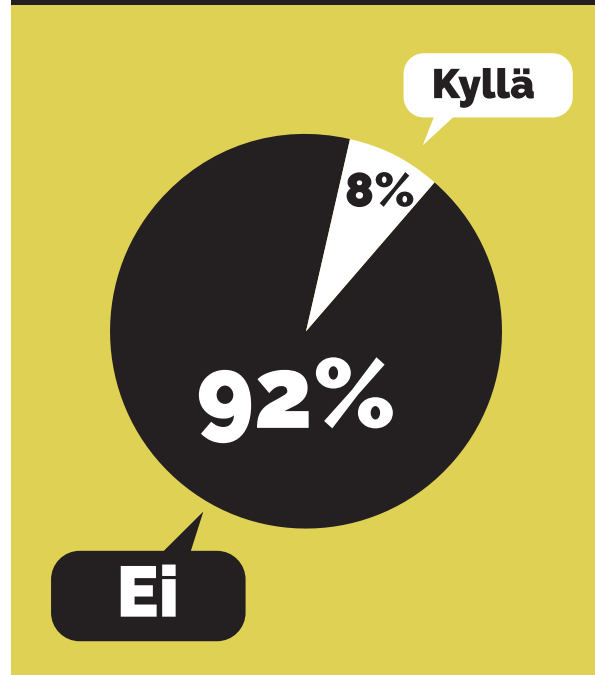
Osassa tapauksista vihatapaus pakotti henkilön lähtemään tilanteesta paikasta tai palvelusta. Lisäksi joissakin tapauksissa ilmoittajat myös kuvasivat vihatapausten aiheuttamia pysyvämpiä muutoksia käytöksessä: he esimerkiksi välttivät tiettyjä paikkoja tai toimintoja kokonaan. Joissakin ilmoituksissa vihatapaus tai syrjintä tuotti materiaalisia seurauksia sen kohteelle, kun henkilö jäi esimerkiksi vihatapausten vuoksi vaille palvelua, työtä tai asuntoa

VIHATAPAUSTEN ILMOITTAMINEN VIRANOMAISILLE

Alustalla ilmoitettuja vihatapausta ilmoitettiin harvoin viranomaisille. Tapauksissa, joissa ilmoittaja vastasi kysymykseen viranomaisille ilmoittamisesta, vain kahdeksan prosenttia kertoi, että on ilmoittanut tai aikoo ilmoittaa tapauksesta viranomaisille. Näistä kahdeksasta prosentista vain muutama ilmoittaja oli tyytyväinen viranomaisten toimintaan ilmoituksen suhteen.

Viranomaisille ilmoitetuissa tapauksissa suurin osa vastaajista kuvasi viranomaisten toiminnan riittämättömyyttä ilmoitetun tapauksen suhteen. Useissa tapauksissa viranomaisten toimintaa kuvattiin (liian) hitaana: viranomaiset saapuivat paikalle, kun tilanne oli jo ohi tai kauan sen jälkeen. Joissakin tapauksissa ilmoittajat kertoivat, että tapauksen tutkinta oli alkanut vasta useita viikkoja viranomaisille ilmoittamisen jälkeen. Ilmoitusten mukaan viranomaiset vastasivat toisinaan suoraan ilmoittamista yrittäneelle, että tapa-

Viranomaisille ilmoittaminen

usta ei tutkittaisi. Osa ilmoittajista kertoi, että viranomaiset "eivät tehneet mitään" ilmoitetun tapauksen suhteen. Muutama ilmoittaja kuvasi viranomaisten uhria syyllistäviä kommentteja: ilmoittajaa oli syytetty vihatapauksesta tai kehoitettu ainoastaan poistumaan itse paikalta häirinnän lopettamiseksi tai heiltä oli kysytty, miksi he olivat menneet paikkaan, jossa he voisivat joutua vihatapausten kohteeksi. Muutamassa tapauksessa ilmoittajat kuitenkin myös totesivat ilmoittavansa tapauksen viranomaisille huolimatta aiemmista huonoista kokemuksista viranomaisten kanssa asioinnista.

92 prosentissa ilmoituksista ilmoittaja kertoi, ettei raportoinut tapausta viranomaisille tai aikonut tehdä niin. Näissä ilmoituksissa ilmoittaja yleisin vastaus oli ainoastaan todeta ilman syyn kertomista tai selityksiä, ettei tapausta ilmoitettu viranomaisille. Kun syy ilmoittamatta jättämiselle kerrottiin, usein syynä oli, ettei ilmoittaja tiennyt, että voisi ilmoittaa tapauksesta viranomaisille tai sitä, miten ilmoitus tehdään. Lisäksi monet ilmoittajat kertoivat, etteivät he luottaneet viranomaisiin riittävästi ilmoittaakseen tapauksesta tai he

olivat ilmoittaneet viranomaisille toisesta vihatapauksesta aiemmin ja olleet pettyneitä viranomaisten toimintaan tai sen lopputulokseen. Joissakin tapauksissa vihatapausta todistaneet henkilöt kertoivat jättäneensä tapauksen ilmoittamatta viranomaisille sen pelossa, että viranomaiset syyttäisivät tapauksen kohdetta tapahtuneesta.

Monissa tapauksissa vihatapauksen olosuhteet estivät ilmoittajaa ilmoittamasta vihatapausta viranomaisille. Erilaisia tunnereaktioita tapahtuneeseen, kuten esimerkiksi shokkia, surua tai traumatisoitumista sekä vihatapaussiin tottumista, kuvattiin syinä ilmoittamatta jättämiselle. Jotkut ilmoittajat myös kuvasivat, miten heidän oma asemansa tilanteessa esti heitä ilmoittamasta tapausta: esimerkiksi nuori ikä, koston pelko tai pelko seurauksista työsuhteessa estivät ilmoittajia raportoimasta tapausta viranomaisille.

Useissa tapauksissa viranomaisille ilmoittamatta jättäminen johtui siitä, että ilmoittaja yhdisti viranomaisille ilmoittamisen rikosoikeudelliseen prosessiin. Useat ilmoittajat eivät raportoineet tapausta viranomaisille, koska he eivät pitäneet tapahtunutta rikoksena, vihatapausta pidettiin "liian pienenä" ilmoitettavaksi tai koska he arvelivat, ettei mitään tehtäisi ilmoituksen suhteen. Vastaajat kertoivat myös, etteivät ilmoittaneet tapausta, koska eivät olleet varmoja, pystyisivätkö he tunnistamaan tekijän tai tekijät tai koska heillä ei ollut todisteita vihatapauksesta. Joissakin tapauksissa ilmoittajat kertoivat, etteivät raportoineet tapausta viranomaisille, koska eivät tarvinneet akuutisti apua: tekijä(t) oli(vat) lähtenyt paikalta tai tilanne oli päättynyt tai ratkennut.

Monet tapaukset, joita ei ilmoitettu viranomaisille, ilmoitettiin kuitenkin jollekin muulle taholle. Ilmoittajat kertoivat, että raportoivat tapauksesta jollekin tapaukseen viranomaisia lähemmin liittyvälle taholle, kuten esimerkiksi esihenkilölle, opettajalle, palveluntarjoajalle tai huoltoyhtiölle. Useissa ilmoituksissa ilmoittaja myös raportoi toimineensa itse tilanteessa esimerkiksi poistamalla tai peittämällä graffiteja tai vastaavia tai puuttamalla vihapuheeseen tai vihatekoon.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä raportissa esitetyt tulokset tukevat vihatapausten helposti, anonymisti ja matalalla kynnyksellä ilmoittamisen mahdollisuuden tärkeyttä. Matalan kynnyksen ilmoittamismahdollisuus on keskeistä tiedon keräämisessä vihatapausten muuttuvasta luonteesta ja ympäristöistä. Erityisen olennaista se on tapauksissa, joita ei välttämättä ilmoitettaisi viranomaisille tai millekään muille tahoille.

Vihatapaukset saavat monenlaisia muotoja, tapahtuvat monenlaisissa olosuhteissa ja kohdistuvat eri ryhmiin eri tavoin. Tärkeää on kiinnittää huomiota myös intersektionaalisuuteen: siihen, miten identiteetin eri piirteet voivat altistaa henkilön päällekkäisille ja yhteen kietoutuville syrjinnän muodoille.

Lisäksi johtopäätöksiä tulee tehdä siitä, miten harva vihatapaus ilmoitetaan viranomaisille. Ensinnäkin tietoa siitä, minne ja miten vihatapauksia voi ilmoittaa, tulee tehokkaasti välittää julkisuuteen. Toiseksi useissa viranomaisille ilmoitetuissa vihatapauksissa viranomaisten toiminta tilanteessa oli epätydyttävää tai tapaus ilmoitettiin jollekin tapauksella viranomaisia lähemmälle taholle. Tämän takia viranomaiset ja muiden alojen toimijat tarvitsevat ammattitaitoa vihatapausten (ilmoitusten) käsittelyyn sekä väyliä ilmoittaa niistä eteenpäin tiedon keräämiseksi ilmiöstä. Lopuksi vihatapausten ilmoittamisen erottaminen mahdollisesta rikosoikeudellisesta prosessista on tärkeää, sillä se mahdollistaa tiedon keräämisen tapauksissa, joissa tapahtunut ei ole rikos, joissa kohde ei pysty tai halua ryhtyä rikosoikeudelliseen prosessiin tai joissa tapauksesta ei ole todisteita tai tekijää tai tekijöitä ei ole mahdollista tunnistaa.

SANASTO

Ableismi

Ableismi on järjestelmä, jossa ihmisiä pidetään alempiarvoisina vamman tai vammaksi mielletyn asian takia.

Antisemitismi

Antisemitismi viittaa pelkoon, vihaan tai ennakkoluuloihin, jotka kohdistuvat juutalaiseihin ihmisiin tai juutalaisuuteen tai ihmisiin, ryhmiin tai yhteisöihin, joiden oletetaan olevan juutalaisia.

Etninen proflointi

Tässä raportissa etnisellä profiloinnilla viitataan turva- ja valvontatoimiin, jotka kohdistetaan henkilökohtaisiin piirteisiin, kuten esimerkiksi ihonväriin, kieleen, (oletettuun) etnisyyteen, kansallisuuteen tai uskontoon perustuen.

Etnisyys tai etninen ryhmä

Etnisyys tai etninen ryhmä viittaa ihmisryhmiin, joilla on jaettuja yhteisiä piirteitä, kuten esimerkiksi kulttuuriperimä, kieli, uskonto, historia ja/tai pukeutuminen.

Homofobia

Homofobia viittaa pelkoon, vihaan tai ennakkoluuloihin, jotka kohdistuvat ei-heteroseksuaalisiin ihmisiin tai ei-heteroseksuaalisiksi oletettuihin ihmisiin, ryhmiin tai yhteisöihin.

Islamofobia

Islamofobia viittaa pelkoon, vihaan tai ennakkoluuloihin, jotka kohdistuvat muslimeihin tai islamiin tai islaminuskoisiksi oletettuihin ihmisiin, ryhmiin tai yhteisöihin.

Maahanmuuttajuus

Tässä raportissa maahanmuuttajuudella viitataan siihen, että henkilö on muuttanut Suomeen.

Neurokirjolle kuuluminen

Neurokirjolle kuuluminen viittaa synnyntäisiin tai kehityksellisiin eroihin ihmisaivoissa ja kognitiossa eli tiedonkäsittelyssä. Se kuvaa erilaisuutta esimerkiksi sosiaalisuudessa, oppimisessa, keskittymisessä, mielialassa tai muissa mielen toiminnoissa.

Rodullistaminen, rodullistetut henkilöt

Rodullistaminen viittaa yhteiskunnalliseen prosessiin, jossa "ihmisiin liitetään yhteiskunnan toimesta esimerkiksi ihonvärin tai oletetun etnisen taustan takia hierarkioita, oletuksia, stereotyyppioita ja ennakkoluuloja liittyen esimerkiksi ihmisten kykyihin, tapakulttuuriin ja moraaliin" (Yhdenvertaisuusvaltuutettu n.d.). Rodullistamista on esimerkiksi se, että henkilön oletetaan olevan maahanmuuttaja Suomessa (ei-valkoisen) ihonvärin tai (oletetun) etnisyyden, uskonnon tai kulttuurin takia, vaikka hän olisi syntynyt Suomessa.

Saavutettavuus ja esteettömyys

Saavutettavuus viittaa **yhdenvertaisuuteen*** palveluissa ja esteettömyys yhdenvertaisuuteen fyysisten tilojen käytössä. Saavutettava palvelu tai esteetön tila on sellainen, jota kaikki voivat käyttää yhdenvertaisesti eli jossa ihmisten yksilölliset ja muuttuvat tarpeet huomioidaan eikä ihmisiä erotella toimintakyvyn mukaan.

Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalinen suuntautuminen liittyy siihen, keitä kohtaan henkilö tuntee romanttista ja/tai seksuaalista vetovoimaa. Esimerkiksi heteroseksuaalinen henkilö tuntee vetovoimaa toista sukupuolta olevia kohtaan, kun taas homoseksuaalinen ihminen tuntee vetovoimaa samaa sukupuolta olevia kohtaan. Bi- ja panseksuaaliset ihmiset tuntevat vetovoimaa useita sukupuolta olevia kohtaan tai sukupuolesta riippumatta.

Sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu

Sukupuoli ei ole kaksinapaista mieheyttä tai naiseutta, vaan jatkumo, joka koostuu erilaisista geneettisistä, fyysisistä, sosiaalisista, psykologisista ja kulttuurisista piirteistä. Sukupuoli-identiteetti viittaa siihen, miten henkilö mieltää oman sukupuolensa. Sukupuolen ilmaisu taas viittaa siihen, miten henkilö valitsee ilmaista sukupuoltaan esimerkiksi pukeutumisella, ulkonäöllä, puhetavoin tai elein.

Stereotyyppi

Stereotyyppi on yleistävä ja yliyksinkertaistettu käsitys jostakin ihmisryhmästä.

Syrjintä

Syrjintä viittaa henkilön tai ryhmän huonompaan kohteluun tai huonompaan asemaan asettamiseen henkilökohtaisen omaisuuden takia ilman pätevää syytä. Syrjinnällä on monia eri muotoja.

Syrjivä kiusaaminen

Syrjivä kiusaaminen viittaa kiusaamiseen, joka perustuu sosiaaliseen syrjäyttämiseen. Kiusaaminen kohdistuu epäsuhtaisesti sosiaalisesti syrjäytettyihin ryhmiin, kuten ei-valkoiseksi rodullistettuihin ihmisiin, transsukupuolisiin ihmisiin, ei-heteroseksuaalisiin ihmisiin tai vammaisiin ihmisiin. Syrjivä kiusaaminen kohdistuu henkilön kuulumiseen yhteen tai useampaan sosiaalisesti syrjäytettyyn ryhmään.

Transfobia

Transfobia viittaa pelkoon, vihaan tai ennakkoluuloihin, jotka kohdistuvat transsukupuolisuuteen tai ihmisiin, ryhmiin tai yhteisöihin, joiden oletetaan olevan transsukupuolisia.

Transsukupuolisuus

Transsukupuolisuus on sateenvarjokäsite ihmisistä, jotka kokevat olevansa jotakin muuta sukupuolta kuin sitä, joka heille on syntymässä määritelty. Transmies on mies, joka on syntymässä määritelty naiseksi, mutta kokee olevansa mies. Transnainen on nainen, joka on syntymässä määritelty mieheksi, mutta kokee olevansa nainen. Ihminen voi myös kokea olevansa esimerkiksi ei-binäärinen tai sukupuoleton.

Henkilö, joka kokee olevansa sitä sukupuolta, joksi heidät on syntymässä määritelty, on cissukupuolinen.

Vakaumus

Vakaumus on vankka ja vakaa uskomus tai mielipide usein jostakin perustavanlaatuisesta asiasta.

Vammaisuus

Vammaisuus viittaa tilaan tai fyysiseen sairauteen, joka vaikeuttaa joidenkin asioiden tekemistä tai maailmassa toimimista. Sosiaalisten ja fyysisten esteiden, kuten kielteisten asenteiden tai sovellutusten puutteen, kautta vammaisilta ihmisiltä estetään usein yhdenvertainen osallistuminen yhteiskunnassa.

Viharikos

Suomen rikoslaki ei määrittele viharikosta. Vihamotiivia voidaan kuitenkin soveltaa raskauttavana seikkana tuomiossa, ja siksi periaatteessa mikä tahansa Suomen rikoslaissa rikokseksi määritelty teko voi olla viharikos, jos sen motivaationa on ennakkoluuloisuus tai vihamielisyys henkilön tai ryhmän todellista tai oletettua etnistä tai kansallista alkuperää, uskontoa tai vakaumusta, vammaisuutta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä tai sukupuolen ilmaisua kohtaan. Suomessa valtaosa poliisille ilmoitetuista viharikoksista on rasistisia luonteeltaan (Sisäministeriö n.d.).

Tässä raportissa ei arvioida, onko ilmoitettu tapaus viharikos, vaan niitä käsitellään vihatapauksina.

Vihatapaus

Tässä raportissa vihatapauksella viitataan vihamieliseen tilanteeseen, joka voi olla tai olla olematta rikos, mutta jossa tekijällä on havaittava vihamotiivi. Vihamotiivi voi liittyä muun muassa henkilön tai ryhmän todelliseen tai oletettuun rodullistamiseen tai etnisyyteen, sukupuoleen, uskontoon, ulkonäköön, vammaisuuteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Vihatapauksia ilmenee monenlaisissa muodoissa: esimerkiksi vihapuheena, graffiteina, uhkauksina, sosiaalisen median kommentteina, tai fyysisinä pahoinpitelyinä.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus viittaa kaikkien ihmisten yhdenvertaiseen arvoon riippumatta rodullistamisesta, sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta, iästä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansallisuudesta, luokasta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, vammaisuudesta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muista henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatta.

Xenofobia

Xenofobia viittaa pelkoon, vihaan tai ennakkoluuloihin mitä tahansa vieraana pidettyä kohtaan.

LÄHDEVIITTAUKSET

Anti-Racist Forum. 2021. Yhdessä vihaa vastaan -varjoraportti.

Euroopan unionin perusoikeuksien virasto (FRA). 2018. EU-MIDIS II: Second European Union Minorities and Discrimination Survey. Being Black in the EU. Luxemburg.

Oikeusministeriö. 2019 *Tiedolla vihaa vastaan -hanke* [vierailtu 13.3.2023]. Saatavilla <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM043:00/2019>.

Oikeusministeriö. 2021 *Osaavat-hanke* [vierailtu 13.3.2023]. Saatavilla <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM023:00/2021>.

Sisäministeriö. n.d. *Suurin osa viharikoksista on rasistisia rikoksia* [vierailtu 13.3.2023]. Saatavilla <https://intermin.fi/poliisiasiat/viharikollisuus>.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. n.d. *Rasismi* [vierailtu 13.3.2023]. Saatavilla <https://syrjinta.fi/rasismi>.

MISTÄ VOIT SAADA LISÄTIETOA

TUKEA JA TIETOA VIHATAPAUKSISTA JA SYRJINNÄSTÄ

Yhdenvertaisuusvaltuutetun verkkosivut: <https://syrjinta.fi/etusivu>

Rikosuhripäivystys: <https://www.riku.fi>

Yhdenvertaisuus.fi (Oikeusministeriön ylläpitämä tietopankki):
<https://yhdenvertaisuus.fi/viharikokset-ja-vihapuhe>

TUTKIMUSTULOKSIA VIHATAPAUKSISTA JA SYRJINNÄSTÄ SUOMESSA

Tummaihoisena EU:ssa. Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus (2018), suomenkielinen tiivistelmä:
<https://fra.europa.eu/fi/publication/2021/tummaihoisena-eussa-toinen-euroopan-unionin-vahemmistoja-ja-syrjintaa-koskeva>

Pysäytetyt – Etninen profilointi Suomessa -tutkimusraportti (2018):
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/239649/Pysaytetyt_etninen_profilointi_Suomessa.pdf?sequence=2

Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2020 (Poliisi-ammattikorkeakoulu 2021): https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/506683/POLAMK_Katsauksia19.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Uhrien kokemuksia viharikoksista Suomessa vuosina 2014–2018 (Rikosuhripäivystys ja USKOT-foorumi 2019): https://www.riku.fi/content/uploads/su_file/2140_Uhrien_kokemuksia_viharikoksista_2014_2018.pdf

**Yhdessä vihaa
vastaan**

*Varjoraportin julkaisija
Anti-Racist Forum ry 2023
Raportti: Aino Nevalainen
Kansikuvitus: Jade Lönnqvist
Taitto ja infografiikat: Mikael Malin*

Osaavat-hanke on saanut rahoitusta Euroopan komission Perusoikeus-, tasa-arvo-, ja kansalaisuus -ohjelmasta (2014–2020).